

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

VENÄJÄN VASTASSITAKTIIKAN KEHITTYMINEN TSHETSHENIAN SODISSA

Kandidaatin tutkielma

Kadetti
Juho Harjunen

99. Kadettikurssi
Maasotalinja

Helmikuu 2015

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
99. Kadettikurssi	Maasotalinja
Tekijä	
Kadetti Juho Harjunen	
Tutkielman nimi VENÄJÄN VASTASISSITAKTIIKAN KEHITTYMINEN TSHETSHEENIAN SODISSA	
Oppiaine, johon työ liittyy Taktiikka	Säilytyspaikka Kurssekirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2015	Tekstisivuja 24 Liitesivuja 2
TIIVISTELMÄ	
<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia vastasissitaktiikoita Venäjän armeijan jalkaväki käytti Tshetshenian sodissa vuosina 1994-1996 ja 1999-2000. Tutkimuksessa selvitetään myös, miten Venäjän armeijan jalkaväen vastasissitaktiikka kehittyi Tshetshenian sotien aikana ja millaisista lähtökohdista venäläinen jalkaväki lähti suorittamaan vastasissioperaatioita Tshetsheniassa.</p> <p>Tutkimus on tehty venäläisen jalkaväen näkökulmasta ja jalkaväkeä tukevat aselajit ovat rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, mutta niitä on käsitelty tarpeellisilta osiltaan. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi ilmavoimien ja tykistön rooli taisteluissa on selitetty jalkaväen taktiikan näkökulmasta. Tutkimuksessa käytin tapaustutkimusta, jossa tapauksina on kolme erillistä taistelukuvausta. Näiden tapausten avulla pystyin tutkimaan molempia sotia ja tutkimaan tarkasti venäläisen jalkaväen vastasissitaktiikan kehitystä.</p> <p>Tutkimuksessa havaitsin, että Venäjän armeija ei kyennyt hyödyntämään ensimmäisessä Tshetshenian sodassa omia ja muiden valtioiden kokemuksia vastasissisodankäynnistä. Venäläisten taktiikka epäonnistui pahasti, eivätkä armeijan resurssit riittäneet korjaamaan tilannetta sodan aikana. Vasta sotien välissä venäläiset tutkivat kokemuksiaan Afganistanin sodasta sekä Yhdysvaltojen kokemuksia Vietnamista, ja kehittivät taktiikkaansa, joka tuotti huomattavia tuloksia toisessa Tshetshenian sodassa.</p> <p>Huomattavaa oli Venäjän asevoimien kykenemättömyys hallita ja ratkaista paikallisia kriisejä, mitä Tshetshenian sodat olivat. Lopulta ensimmäinen Tshetshenian sota päättyikin poliittiseen ratkaisuun. Toisaalta tshetshenienien toimet toisessa Tshetshenian sodassa saivat aikaan yleisen mielipiteen muutoksen venäläisissä siviileissä. Vuosina 1994-1996 mielipiteet olivat yleisesti ottaen kielteisiä sotaa kohtaan, mutta vuosina 1999-2000 sota nähtiin enemmän tar-</p>	

peellisena.

AVAINSANAT

Tshetsshenian sodat 1994-1996 ja 1999-2000, Venäjä, sissisodankäynti, vastasissitaktiikka

VENÄJÄN VASTASSITAKTIIKAN KEHITTYMINEN TSETSENIAN SODISSA

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA.....	1
1.2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA RAJAUS, VIITEKEHYS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	1
1.3	AIKAISEMPI TUTKIMUSTILANNE JA LÄHTEIDEN TARKASTELU	2
1.4	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN KÄSITTEET	3
2	LÄHTÖKOHTATILANNE TSHETSHENIAN SOTIIN.....	6
2.1	TAUSTAT JA TAKTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.2	VENÄJÄN VASTASSITAKTIikka ENNEN VUOTTA 1994.....	7
2.3	VENÄJÄN ASEVOIMAT 1994-1996 JA 1999-2000	8
2.4	TSETSEENIEN ASEVOIMAT 1994-1996 JA 1999-2000	9
3	VENÄJÄN VASTASSITAKTIikka TSHETSHENIAN SODISSA.....	12
3.1	GROZNYIN VALTAUS 1994-1995.....	12
3.2	TAISTELUT MAASEUDULLA JA VUORISTOSSA 1995-1996	13
3.3	POHJOIS-TSHETSHENIAN JA TASANKOALUEIDEN VALTAUS 1999.....	14
4	POHDINTA.....	17
4.1	TAPAUSTEN VERTAILU	17
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	22

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohta

Venäjän ja Tshetsheenien välillä on käyty sotia historian saatossa pitkään. Tasaisin väliajoin tsetseenit ovat yrittäneet irrottautua Venäjästä tai sen edeltäjistä. Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 oli Tshetshenialle mahdollisuus itsenäistyä muiden Neuvostoliittoon kuuluneiden valtioiden tavoin. Tshetshenian johto julisti maan itsenäiseksi 6.9.1991. Venäjän poliittinen ja asevoimien heikko tila Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen loi edellytykset itsenäisyydelle.

Venäjän ja Tshetshenian välit kiristyivät, eikä Venäjän johto täysin hyväksynyt Tshetshenian itsenäisyyttä. Lopulta tilanne kärjistyivät avoimeksi sodaksi joulukuussa 1994. Venäjän presidentti Boris Jeltsin antoi 1.12.1994 ukaasin, jonka mukaan sodan tarkoitus oli stabilisoida Kaukasuksen tilanne ja palauttaa laillisuus sekä oikeusjärjestys Tshetshenian tasavaltaan.¹ Käytännössä sotaan oli muitakin syitä. Tshetshenian maantieteellinen sijainti oli ja on edelleen Venäjälle tärkeä, koska se erottaa Venäjän Lähi-idän islaminuskoisista valtioista. Tshetshenian tuottaa myös öljyä ja sen läpi kulkeva suuri öljyputki on Venäjälle tärkeä, eikä sen menettämistä tshetsheeneille hyväksytty.²

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja raja- aus, viitekehys ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella Venäjän käyttämää taktiikkaa tsetseenien sisodankäyntiä vastaan. Venäjän vastasisistaktiikka nousi sodassa merkittävään rooliin, koska tsetseenit käyttivät asymmetristä sodankäyntiä tehokkaasti hyväkseen lukumääräisesti ylivoimasta vihollista vastaan. Tutkimukseni on rajattu käsittelemään Tshetshenian sotien ajanjaksoa 1994-1996 ja 1999-2000 venäläisen jalkaväen näkökulmasta. Käsittelem jalkaväkeä tukevia osia kuten tykistöä ja ilmavoimia tarvittavilta osilta, mutta ne on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

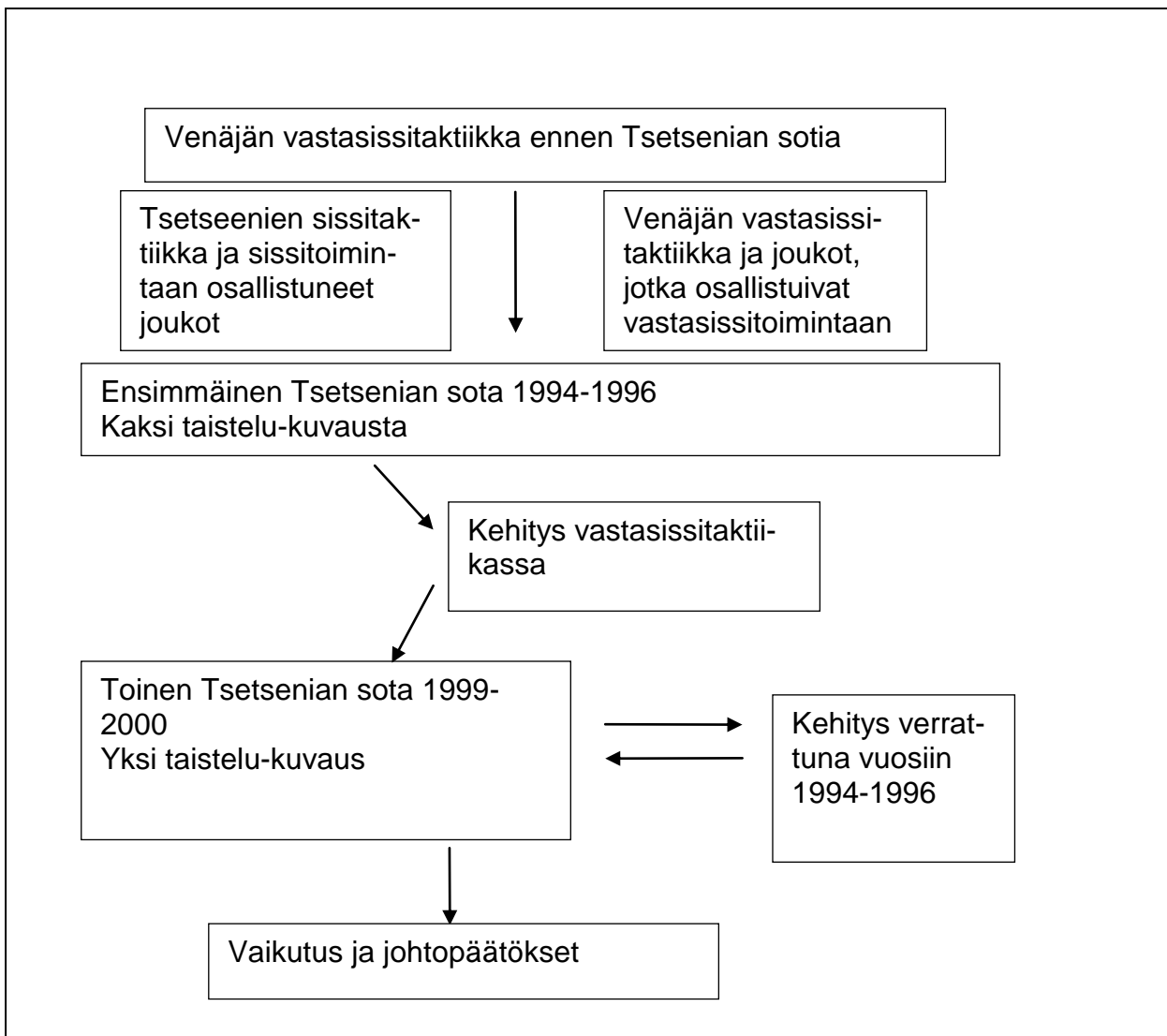
---

¹ Kostiainen, Mikko: Epäsymmetrinen sodankäynti Tsetsenian vastarinnan muotona vuosina 1994-1996, s.1

² Alafuzoff, Georgij: Venäläinen operaatiotaito ja sen toteutus Tsetseniassa, sodan ja taistelun kuva, s.37

Tutkimuksessa etsin vastauksia kysymyksiin, miten Venäjän vastasissitaktiikka kehittyi Tshetshenian sodissa ja alakysymyksiin, mitä periaatteita Venäjä käytti vastasissitoiminnassa ennen Tshetshenian sotia?

Miten Venäjä muutti toimintaperiaatteitaan ensimmäisen sodan myötä? Missä venäläinen vastasissitaktiikka epäonnistui 1. Tshetshenian sodassa?

Kuva 1. Tutkielman viitekehys

1.3 Aikaisempi tutkimustilanne ja lähteiden tarkastelu

Tshetshenian sotia käsitteleviä tutkimuksia ja artikkeleita löytyy paljon, joten lähteiden löytäminen on ollut helppoa tutkimukseeni. Huomattavaa on kuitenkin se, että venäläisten käyttämää vastasissitaktiikkaa ei ole käsitelty kattavasti näissä tutkimuksissa. Kadettikersantti Kostiaisen tutkielma epäsymmetrisestä sodankäynnistä Tshetsheniassa vuosina 1994-1996 sekä kadettiväpeli Kostiaisen pro gradu epäsymmetrinen sodankäynti Tshetsheniassa vuosina

1994-1996 ja 1999-2000 ovat merkittäviä lähteitä oman tutkimukseni kannalta. Lisäksi kadetti Erkkilän tutkimus käsittelee Groznyin asutuskeskustaisteluja. Myös kapteeni Juha Lehdon tutkielmassa on paljon käyttökelpoista tietoa omaan tutkimukseeni. Nils Marius Rekkedalin teoksesta Nykyaikainen sotataito sain huomattavia perusteita sissitaktiikan soveltamiseen. Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitoksen julkaisusarjoista löytyy tietoa Tshetshenian sodista, varsinkin Georgij Alafuzoffin teksteistä. Internet-lähteistä Jane's tietokannasta löytyy englanninkielistä asiantuntevaa aineistoa.

Lähdemateriaalia tutkimukseni aiheesta löytyy monilla eri kielillä, mutta olen tässä tyytynyt käyttämään pelkästään suomen- ja englanninkielisiä lähteitä. Venäjäksi kirjoitetun aineiston olen tarkoituksella jättänyt käyttämättä. Sain tutkimukseeni riittävästi laajuutta ja monipuolista materiaalia näistä lähteistä.

1.4 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen käsitteet

Tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa käytän tapaustutkimusta. Tapaustutkimuksessa tutkitaan syvällisesti vain yhtä tai muutamaa kohdetta tai kokonaisuutta. Tapauksen tulisi olla rajattu omaksi kokonaisuudekseen ja tapaustutkimuksessa pyritään tuottamaan valitusta kohteesta yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa.³ Tässä tutkimuksessa rajatut kokonaisuudet ovat Tshetshenian ensimmäinen ja toinen sota, joista syvennyttään kolmeen taistelukupaukseen.

Omaan tutkielmaani tapaustutkimus osoittautui toimivaksi tutkimusmenetelmäksi, koska pystyin rajaamaan käsiteltävää aihettani tapauksiksi, joita tutkin. Joten tapaustutkimuksen avulla onnistuin sekä tutkimaan että rajaamaan aihettani.

Tämän tutkimuksen oleellimmat käsitteet ovat sissitoiminta sekä vastasissitoiminta. Sissitoiminnalla tarkoitetaan taistelumenetelmää, jossa käytetään useimmiten epäsuoraa taktiikkaa vastustajaa vastaan. Toisin sanoen sissit iskevät vastustajaan siellä, missä se havaitaan heikoksi. Sen jälkeen sissiryhmä irtautuu, jotta omat tappiot pysyisivät mahdollisimman pieninä.⁴ Myös jatkuvassa liikkeessä pysyminen ja taistelu ilman vakituista puolustuslinjaa on sissisodankäynnin tunnusmerkki.

---

³ <https://koppa.jyu.fi>

⁴ Rekkedal, Nils Marius: Nykyaikainen sotataito, Sotilaallinen voima muutoksessa, s.364-367

Sissisota

Sissisodankäynnillä on pitkä historia. Sitä tai sen kaltaisia sotatoimia on harjoitettu pitkään historian kuluessa. Nykyaikana sissisodaksi saatetaan mieltää terrori-iskut länsimaita vastaan, osittain väärin perustein. Terrorismi ei ole suoranaista sissisotaa, mutta terrori on yksi sissisodan vaikuttamiskeinoista.⁵

Sissisodankäynnillä tarkoitetaan epätavanomaisten, pääsääntöisesti paikallisten joukkojen sotilaallisia ja puolisotilaallisia operaatioita vihollisen hallussa olevalla tai vihamielisellä alueella. Tätä ei pidä sotkea suomalaiseseen taktiikkaan kuuluvan sissitoiminnan käsitteeseen, joka tarkoittaa tavanomaiseen sodankäyntiin liittyviä, mutta sissisodankäynnin menetelmin toteutettuja vakinaisen sotaväen operaatioita.⁶ Tämä oli osittain myös tshetsheenien käyttämä taktiikka, jossa myös vakinainen armeija käytti sissisotaa, varsinkin ensimmäisessä Tshetshenian sodassa, jolloin tshetsheeneillä oli myös varsin tehokas vakinainen armeija.

Vastasissitoiminta

Vastasissitoiminta on nimensä mukaisesti sissejä vastaan suuntautuvaa toimintaa, jolla pyritään tuhoamaan sissit tai puolustautumaan niitä vastaan. Sodan osapuolten epätasapainoiset voimasuhteet ovat usein vaikuttamina sissisodan käyttöön. Tällöin vastustaja on todennäköisesti valmistautunut toimimaan sissejä vastaan.⁷

Toisin kuin sissisota vastasissisota ei ole sodankäynnin muotona vanha. Yleistäen voidaan todeta, että toisen maailmansodan jälkeen jälkeisessä maailmassa sissisotiin reagoitiin yleensä hitaasti tunnistamatta niihin liittyviä laajoja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Vastasissisota kehittyikin pääasiassa vähitellen yritysten ja erehdysten myötä.⁸

Esimerkiksi Venäjän armeijan toiminta ensimmäisessä Tshetshenian sodassa verrattuna toiseen sotaan kehittyi virheiden kautta. Mielenkiintoista on se, miksi venäläiset eivät osanneet hyödyntää aiempia kokemuksia vastasissisodasta, vaikka asevoimilla oli omia kokemuksia Afganistanista ja Yhdysvaltojen virheet Vietnamissa olivat tiedossa.

---

⁵ Sama

⁶ Kesseli, Pasi: Suusotien vuosisata- sodan ja taistelun kuva 1900-luvulla, sotahistorian laitoksen julkaisusarja 2 s.72

⁷ Sissitoimintaopas s.16

⁸ Kesseli s.73

Vastasissitoiminta voidaan jakaa puolustuksellisiin ja hyökkäyksellisiin menetelmiin. Puolustuksellisissa menetelmissä suojataan oma toiminta panssarivaunuin, helikopterein, ilmatorjunta-asein sekä tiedustelulla. Lisäksi puolustuksellisia menetelmiä ovat tukikohtien voimakas suojaaminen ja niiden välillä tapahtuvaa partiointia, huoltokuljetusten suojaamista ja haavoituvien kohteiden kuten esikuntien ja huoltokeskusten sijoittamista helposti valvottaville ja suojattaville paikoille.⁹ Hyökkäykselliseen toimintaan liittyy aina helikoptereiden ja lentokoneiden käyttö, joilla paikannetaan sissien toiminta-alueet tai tuhotaan ilmasta käsin varmenne-
tut ryhmitykset tai tarvikevarastot. Muita hyökkäyksellisiä menetelmiä on tärkeän alueen tai huoltoreitin puhdistaminen, sissien houkuttelu toimimaan tiettyä valmisteltua kohdetta vastaan ja tämän jälkeen sissien tuhoaminen sekä sissien materiaalin tuhoaminen.¹⁰ Se käytetäänkö puolustuksellisia vai hyökkäyksellisiä menetelmiä ja kuinka voimakkaasti riippuu sissien vastustajalle aiheuttamasta uhasta ja tappioiden määrästä sekä tietysti resursseista, jotka voidaan irrottaa toimimaan sissejä vastaan.¹¹

---

⁹ Sissitoimintaopas s.17

¹⁰ Sama s.17-19

¹¹ Sissitoimintaopas, s.17-19

2 LÄHTÖKOHTATILANNE TSHETSHENIAN SOTIIN

2.1 Taustat ja taktiset lähtökohdat

Venäjän valtio on pyrkinyt laajentumaan historiansa aikana merille. Kaukasia, johon Tshetshenia myös kuuluu, erottaa Mustanmeren ja Kaspianmeren toisistaan. Maakaistale, josta on suora yhteys Välimerelle ja siitä Atlantille muodostaa tärkeän väylän kaupankäynnille. Tshetshenia ja Kaukasia on ollut Venäjälle tärkeä geopoliittinen alue historian aikana.

Maasto-olosuhteet Tshetsheniassa ovat vaihtelevia alueen mukaan. Maan pohjoisosissa on pääosin tasankoa ja suuria korkeuseroja ei ole. Etelässä ja lännessä sijaitsee Kaukasusvuoristo, jossa syvät laaksot muodostavat kulkureittejä vuoriston läpi. Tätä vuoristoaluetta on Tshetshenian pinta-alasta noin 20 prosenttia. Suurin Tshetshenian asutuskeskus on sen pääkaupunki Groznyi, jossa asui 1990-luvun alkupuolella noin 400 000 ihmistä. Muita merkittäviä asutuskeskuksia ovat Argun, Shali, Gudermes ja Urus-Martan.¹²

Venäjän ja tshetshenien välillä on pitkä konfliktin historia. Koko Kaukasian aluetta pidetään perustellusti elintärkeänä niin geopoliittisesti kuin taloudellisesti. Kaukasiaa on historiallisesti pidetty Venäjän pehmeänä kohtana, johon tulisi iskeä, mikäli haluaa horjuttaa Venäjää.¹³

Kaukasian pienet kansat ja tasavallat luovat oman haasteensa venäjän politiikalle kyseisellä alueella. Koko valtioiden Kaukasina alue on vuosisatojen ajan ennen kaikkea maantieteelliseen sijaintinsa ja luonnonrikkauksiensa johdosta muodostunut sekä eri valtioiden että eri intressiryhmien vastakkainasettelun vyöhykkeeksi. Luonnonrikkauksia alueella on esimerkiksi runsaat kaasu- ja öljyvarat.¹⁴ Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena Venäjän sotilaallinen läsnäolo Mustanmeren – Kaspianmeren alueella, samoin kuin taloudellinen ja poliittinen vaikutusvalta vähenivät merkittävästi. Tämänkaltaiset tyhjiöt täyttyvät yleensä jonkun tahon toimesta.

Vuonna 1990 Tshetshenian väkiluku oli yli miljoona asukasta, näistä noin neljännes oli venäläisiä. 60 prosenttia väestöstä oli tsetseenejä ja loput noin 17 prosenttia inguusheja ja muita

¹² Kostiainen, Mikko: Epäsymmetrinen sodankäynti Tsetseniassa vuosina 1994-1996 ja 1999-2000, s.17

¹³ Alafuzoff, s.3-5

Kaukasuksen kansoja. Tshetsheetit ovat jakautuneet useisiin eri heimoihin asuinalueensa tai etnisen taustansa perusteella. Näitä heimoja on yli 150 kappaletta.¹⁵

2.2 Venäjän vastasissitaktiikka ennen vuotta 1994

Venäjän federaation asevoimat olivat Neuvostoliiton perua, mutta heikommassa muodossa. Myös sotilaalliset opit periytyivät Neuvostoliiton ajoilta. Vastasissitoiminnasta Neuvostoliitolla oli yli yhdeksän vuoden kokemus sodasta Afganistanissa vuosilta 1979-1989.¹⁶

Neuvostoliitto kävi asymmetristä sotaa afgaanisissisiä vastaan ja joutuivat kehittämään taktiikkaansa ja joukkojaan tehtävään sopiviksi. Neuvostoarmeijan koulutus ja organisointi oli luotu vastaamaan Euroopan olosuhteita ja täysin erilaista vihollista vastaan, mitä ne kohtasivat Afganistanissa.¹⁷

Neuvostojoukkojen taistelua hankaloitti se, että heillä ei ollut sodan alussa käyttökelpoista vastasissisodankäynnin doktriinia. Sodan alussa neuvostojoukot käyttivätkin perinteisiä jalkaväki- ja mekanisoitujen joukkojen taktiikoita, jotka eivät tuottaneet tulosta epäedullisessa maastossa. Sodan alusta alkaen neuvostoliitto onnistui kuitenkin hyvin suojaamaan siilipuolustuksella tärkeitä tukikohtia ja asutuskeskuksia.¹⁸

Neuvostoliiton onnistui kehittämään vastasissitaktiikkaansa sodan kuluessa onnistuneesti. Se sai apua myös Vietnamin kokemuksista vastasissitaktiikasta. Keskeisiä neuvostojoukkojen käyttämiä vastasissitaktiikoita puolustuksessa olivat huoltokuljetusten ja saattueiden suojaaminen jalkaväen lisäksi helikopterein ja erillisin tukikohdin. Tukikohdat suojattiin vielä miinoitteilla ja suojakehillä.¹⁹

Hyökkäyksessä helikoptereilla kuljetetut joukot ottivat haltuun tärkeitä maastonkohtia ja pyrkivät sitomaan sissit taisteluun, jolloin maitse etenevät pääjoukot kykenisivät tuhoamaan ne. Neuvostojoukot käyttivät myös saarrosta, mikä oli toisaalta hyvin vaikeasti toteutettava sotaliike vuoristoisessa maastossa. Helikopterit tarjosivat tähänkin ratkaisun, jolloin jalkaväkeä kyettiin liikuttamaan nopeasti vuoristoisessa maastossa. Lisäksi helikopterit antoivat il-

¹⁴ Alafuzoff, s.3-5

¹⁵ Kostiainen s.17

¹⁶ Kulomaa, Jukka: Suursotien vuosisata – sodan ja taistelun kuva 1900-luvulla Sotahistorian laitos julkaisusarja 2, s.99

¹⁷ Sama

¹⁸ Sama s.105

¹⁹ Sama s.105

masta tulitukea. Päämääränä tällaisilla operaatioilla oli vaikuttaa alueen haltuunoton sijasta sissien elävään voimaan. Toimivin kokoonpano oli kokemusten perusteella vahvennettu pataljoona. Sodan loppuvaiheessa Neuvostoliitto siirtyi käyttämään entistä enemmän erikoisjoukkoja vastasissioperaatioihin.²⁰

Viimeisenä keinona Neuvostoliitto käytti näännytystaktiikkaa, jossa pyrittiin tuhoamaan sissien tukialueet ja terrorisoimaan sissejä tukevaa väestöä. Ilmapommitukset, tykistötuli ja miinoitteet kuuluivat tähän näännytystaktiikkaan. Lisäksi neuvostojoukot pakkosiirsivät afganisiviilejä pois asuinalueiltaan, jotta sissit eivät kykenisi tukeutumaan siviiliväestön apuun. Tämäkään keino ei toiminut pitkällä aikavälillä, vaan Neuvostoliitto joutui vetäytymään Afganistanista.²¹

Neuvostojoukkojen käyttämät vastasissitaktiikat kehittyivät sodan kuluessa, mutta sodan voittamiseen olisi tarvittu kansan tuki ja poliittisesti onnistuneita ratkaisuja.

2.3 Venäjän asevoimat 1994-1996 ja 1999-2000

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen sen asevoimien perijäksi muodostui Venäjän federaatio. Venäjän sotilaallinen voima oli kuitenkin vähäinen verrattuna Neuvostoliiton asevoimiin. Venäjän armeijan pääosat olivat vajaavahvuisia, joiden sotilaat olivat alkuvaiheessa kouluttamattomia varusmiehiä.²²

Tsetsenian operaatiota varten venäläiset joutuivat kokoamaan joukkonsa useista eri paikoista. Maavoimien joukot koottiin Venäjän moottoroitujen jalkaväki- ja panssaridivisioonien sekä maahanlaskudivisioonien joukoista. Joukkojen kokonaisvahvuudeksi tuli yli 40 000 miestä ja yli 2000 panssariajoneuvoa. Näiden joukkojen muodostaminen aloitettiin 1.12.1994 Tsetsenian lähialueilla puolustusministeri Gratshevin antamalla ohjeistuksella. Ryhmä jakautui kolmeen pääryhmittymään, pohjoiseen, läntiseen ja itäiseen.

Pohjoisen ryhmittymän kokoaminen aloitettiin Mozdokin suunnassa ja sen komentajaksi käskettiin kenraaliluutnantti Tshilind. Ryhmittymän vahvuus oli 6567 miestä, 41 taistelupanssarivaunua, 132 rynnäkköpanssarivaunua, 99 kuljetuspanssarivaunua sekä 54 tykkiä ja heitintä.

---

²⁰ Kulomaa s.109-110

²¹ Sama s.112

²² Kostiainen s.8

Läntiseen ryhmittymään kuului 3915 miestä, 14 helikopteria, 34 taistelupanssarivaunua, 98 rynnäköpanssarivaunua, 67 kuljetuspanssarivaunua sekä 62 tykkiä ja heitintä. Ryhmä koottiin Vladikavkazin suuntaan kenraaliluutnantti Tshindarovin johtoon.

Itäinen ryhmittymä tuli kenraaliluutnantti Rohlinin johtoon Kizljarin suuntaan. Vahvuus tällä ryhmittymällä oli 4053 miestä, 16 helikopteria, 7 taistelupanssarivaunua, 162 kuljetuspanssarivaunua sekä 28 tykkiä ja heitintä.²³

Johtamis- ja yhteydenpitovälineinä venäläiset käyttivät HF ja UHF taajuuksilla toimivia radioita. Liikennöinti tapahtui selkokielenä ilman mitään salausta. Organisoinnin puutteista kertoi myös se, että venäläisiltä joukoilta puuttuivat viestisuunnitelmat, mikä aiheutti ongelmia viestiliikennekurin ja radiohiljaisuuden noudattamisessa.²⁴ Tämä osoittaa myös sen, että joukkojen koulutuksen taso oli tässä vaiheessa vielä puutteellista.

Vuoteen 1999 mennessä Venäjän armeija oli kehittynyt ensimmäiseen Tsetsenian sotaan verrattuna. Vuonna 1994 jopa ryhmätasolla taisteli miehiä, jotka eivät tunteneet toisiaan ja joutuivat usein tehtäviin joihin heillä ei ollut koulutusta. Presidentti Jeltsin määräsi kesällä 1999, että sotatoimialueelle saisi lähettää vain vähintään vuoden palvelleita vapaaehtoisia varusmiehiä. Tosin vapaaehtoisuudesta jouduttiin nopeasti luopumaan ja vaatimukseksi asetettiin kuuden kuukauden palvelus ilman vapaaehtoisuutta.²⁵

Tshetsheniaan keskitettiin tammikuuhun 2000 mennessä 57 000 asevoimien sotilasta ja 36 000 sisäministeriön joukkojen sotilasta. Määrät vaihtelevat rajusti lähteestä riippuen. Tshetshenian operaatiota varten muodostettiin neljä voimaryhmää: läntinen, itäinen, Botlihin ja Groznyin erikoisalueen ryhmät.²⁶

2.4 Tsetseenien asevoimat 1994-1996 ja 1999-2000

Tshetshenialla ei ollut vakinaista tai varsinaista armeijaa itsenäisyyden julistamisen jälkeen. Tshetshenian armeijan rungoksi muodostui noin 300 miehen vahvuinen sekalainen joukko, joka koostui useista eri yksiköistä. Tilanteen kiristyessä Venäjän ja Tshetshenian välillä Tshetshenian presidentti Dudajev, joka oli entinen Neuvostoliiton ilmavoimien kenraali, värväsi taistelijoiksi entisiä Neuvostoliiton ja Venäjän armeijoissa palvelleita tsetseenejä. Tset-

²³ Kostiainen, s.8

²⁴ Kostiainen, s.9

²⁵ Lehto, Juha: Asutuskeskustaistelut Groznyissa 1994-1996 ja 1999-2000, s.22

²⁶ sama s.22

seenijoukkoihin liittyi sotilaita myös maan ulkopuolelta. Esimerkiksi taisteluihin otti osaa venäläisiä palkkasotilaita, ukrainalaisia nationalisteja sekä useista eri maista tulleita muslimitaistelijoita.²⁷ Kuitenkin Tshetshenian ammattiarmeijan taistelijat olivat yleensä alle 35-vuotiaita miehiä. Parhaimpina joukkoina toimivat presidentti Dudajevin turvallisuuspalvelun joukot sekä kaksi ”abhasialaista” tsetseenipataljoonaa.

Nämä koostuivat muslimifanaatikoista, jotka olivat sotineet Gruusiassa, nykyisessä Georgiasa, vuosikausia ja joilla oli runsaasti sotakokemusta. Nämä eliittisotilaat toimivat useimmiten sinkoampujina, koska heillä oli paljon kokemusta RPG-singoilla ampumisesta varsinaisissa taisteluissa.²⁸

Tshetshenian asevoimat eivät muodostaneet tyypillistä armeijaa vaan koostuivat pääasiassa sissijoukkojen ja pienen vakinaisen armeijan yhdistelmästä. Taistelijat puhuivat venäjää, osa oli palvellut Venäjän tai Neuvostoliiton asevoimissa, ja he käyttivät osittain venäläisiä asepujuja.²⁹ Varsinkin venäjänkielen taito oli todellinen etu tsetseenitaistelijoille.

Tsetseenien asevoimien vahvuutta ei tiedetä tarkasti, mutta arviot vaihtelevat 10 000 ja 45 000 miehen välillä. Kuitenkin valtaosa näistä joukoista ei ollut järjestäytyneitä sotilaallisesti, vaan toimivat paikallisesti käyden sissisotaa. Tshetsheenit olivat kalustollisesti hyvin varustautuneita, koska maan itsenäistyessä Venäjän armeija jätti vetäytyessään lähes kaiken kalustonsa ja aseistuksensa Tshetsheniaan. Merkittävin kalusto tshetsheeneille oli panssarintorjunta-aseet, joita pystyttiin hyödyntämään sissisodankäynnissä Venäjän panssaroituja joukkoja vastaan tehokkaasti. Tshetsheeneillä oli käytössään runsas määrä taistelu- ja rynnäköpanssarivaunuja, miehistönkuljetusajoneuvoja sekä tykistöä. Käsiaseita ja niihin patruunoita tsetseenien käyttöön jäi todella huomattavia määriä. Kaiken venäläisiltä jääneen materiaalin lisäksi presidentti Dudajev hankki ulkomailta lisää kalustoa maan öljytulojen avulla.³⁰

Tshetsheenien asevoimat olivat vuonna 1999 heikommät kuin vuonna 1994 ensimmäisen sodan alkaessa. Varsinkin kaluston osalta ero ensimmäiseen sotaan oli merkittävä. Tshetsheenien asevoimiin kuului vuoden 1999 lopulla seuraavat joukot:

- vakinainen armeija, johon kuului 2500 miestä
- kansalliskaarti, jossa taisteli 6000 miestä

²⁷ Kostiainen: Epäsyyntö sodankäynti Tsetsenian vastarinnassa muotona vuosina 1994-1996, s.9

²⁸ Erkkilä, Jani: Groznyin valtaus Tsetsenian sodissa 1994-1996 ja 1999-2000, s.22

²⁹ Kostiainen: Epäsyyntö sodankäynti Tsetsenian vastarinnan muotona vuosina 1994-1996, s.9

³⁰ sama s.9

- presidentin 500 miehinen henkivartiokaarti
  - sisäministeriön joukot, jossa palveli 10 000-12 000 miestä
  - rajajoukot, jossa oli 3000 miestä
  - sekalaisia joukkoja, esimerkiksi kansallinen turvallisuuspalvelu ja Shari'an kaarti
  - lisäksi tsetseenien puolella taisteli noin 1000 ulkomaalaista vapaaehtoista
- Yhteensä tshetsheenien vahvuudeksi tuli 23 800- 25 800 miestä.³¹

---

³¹ Erkkilä: Groznyin valtaus Tsetsenian sodissa 1994-1996 ja 1999-2000, s.22

3 VENÄJÄN VASTASSITAKTIikka TSHETSHEENIAN SODISSA

3.1 Groznyin valtaus 1994-1995

Groznyin valtauksessa tehtiin päätös 26.12.1994. Suunnitelmien mukaan Grozyin valtaaminen aloitettaisiin 31.12-1.1 välisenä yönä. Suunnitelmana oli hyökätä neljästä suunnasta kaupunkiin, saartaa kaupungin keskusta ja vallata presidentin palatsi sekä muut tärkeät kohteet.³² Kaupunkia puolustaviin tshetsheenien joukkojen vahvuuteen verrattuna venäläisten joukkojen vahvuus oli liian pieni. Venäläisten sotaoppien mukaan asutuskeskuksiin hyökkävällä joukolla tulisi olla 5-6 kertainen ylivoima menestyäkseen. Venäläiset tiesivät epäedulliset voimasuhteet, mutta luottivat kalustolliseen ylivoimaansa.³³

Varsinainen kaupungin valtaus käynnistyi tykistön ja ilmavoimien toiminnalla. Ilmavoimien käyttö oli kuitenkin tehotonta huonojen sääolosuhteiden vuoksi koko joulutammikuun ajan. Venäjän asevoimien taktiikka oli alusta alkaen huonoa. Yhteistoimintaa eri joukkojen välillä ei suunniteltu ja järjestelty. Viestitoiminta oli lamaautunut epäselvien perusteiden takia, eikä kukaan noudattanut niitä. Lisäksi puolustusta johtavalla presidentti Dudajevilla oli tiedossa venäläisten käyttämät etenemisreitit, arvioidut murtokohdat sekä käytettävä kalusto.³⁴

Tshetsheenit käyttivät klassisia menetelmiä hyväkseen kaupunkitaistelussa. Usein tuhottiin ensiksi kapeita katuja kulkeva karkivaunu ja viimeinen vaunu, minkä jälkeen ympäröivistä rakennuksista avattiin tuli muihin ajoneuvoihin. Venäläiset eivät käyttäneet jalkaväkeä suojaamaan vaunujaan, joten tshetsheenien oli helppo työ tuhota ne. Federaation joukot kärsivät tässä hyökkäyksessä suuret tappiot. Venäläisten johto sai joukot täysin hallintaansa vasta 3. tammikuuta. Tämän jälkeen operaation johto muutti taktiikkaa. Se luopui panssarivaunuin suoritetuista rynnäköistä ja siirtyi Stalingrad-tyyliseen asutuskeskustaistelun käymiseen. Federaation joukot pyrkivät hakemaan tukikohtia kerrostaloista, hyökkäämään pienin liikkuvien rynnäkö-osastoin, käyttivät massamaisesti tarkka-ampujia sekä ennen kaikkea raskasta tykistöä ja kranaatinheitinistöä. Oleellista oli, että tulta johdettiin suoraan kadulta taistelevan jalkaväen toimesta.³⁵

---

³² Alafuzoff s.43

³³ Sama s.44

³⁴ Sama s.46

Venäläisten epäonnistumista Groznyissa kuvaa myös se, että kaupunki saarrettiin, mutta etelän suunta jäi avonaiseksi, mikä mahdollisti tshetsheenitaistelijoiden vapaan liikkumisen tätä kautta. Kartat olivat aivan liian isossa mittakaavassa, jolloin taktisen tason johtaminen hankaloitui huomattavasti. Lisäksi tiedustelu epäonnistui karkeasti.³⁶

Vaikka Groznyissa käytiin asutuskeskustaistelua, oli siinä piirteitä sissitoiminnasta. Varsinkin väijytyksien tehokas käyttö ja siviilien taakse suojautuminen olivat ominaisia piirteitä tshetsheenien toiminnalle. Venäläisten taktiikka ja toiminta oli uudenvuoden yön jälkeen kohtuullisen tuloksellista ja onnistunutta. Groznyin valtaus oli ohi 26. helmikuuta 1995. Venäläiset syyttivät alkuvaiheen epäonnistumisista komentajia, eivätkä niinkään huonoa taktiikkaa.³⁷

3.2 Taistelut maaseudulla ja vuoristossa 1995-1996

Venäläisten vallattua pääosan Groznyista sekä useita muita kaupunkeja ja taisteluiden siirtyessä Tshetshenian etelä-osiin vuoden 1995 alussa tsetseenien taktiikka muuttui. Heidän moraalisensa laski siviiliväestön tuen loppuessa useissa kaupungeissa, jotta ne välttäisivät samanlaisen hävityksen kuin Groznyissa. Tshetsheeneistä ei muodostunut enää yhtenäistä armeijaa, vaan se oli muuttunut suurelta osin pieniksi itsenäisiksi sissiosastoiksi, eikä asemasodalle tyypillisiä pitkäaikaisia taisteluita enää käyty. Moraalin laskeminen ja kostaminen kuolleiden omaisten puolesta johti taisteluiden muuttumiseen erittäin julmiksi, jossa molemmat osapuolet rikkoivat sodan oikeussääntöjä.

Tsetseenit joutuivat siirtämään päämajansa ensin pois Groznyista Shalin kaupunkiin, josta se jouduttiin siirtämään huhtikuussa 1995 pois Vedenon vuoristokylään venäläisten vallattua myös Shalin kaupungin. Venäjän asevoimat saivat vallattua myös Vedenon sekä Shatoin, mikä merkitsi käytännössä laajamittaisten sotatoimien päättymistä. Myös presidentti Dudajevin tappaminen oli osana varsinaisten sotatoimien päätöksessä. Tämän jälkeen Venäjän armeijan päättehtäväksi muodostui hajallaan olevien tsetseenijoukkojen takaa-ajo ja tuhoaminen vuoristossa.³⁸

Tasankoalueilla käydyissä taisteluissa federaation joukkojen kalustollinen ylivoima tuli selvästi esille. Tshetshenian keskiosat olivat federaation hallussa kolmessa kuukaudessa. Venä-

---

³⁵ Sama s.47

³⁶ Alafuzoff, s.48

³⁷ Sama, s.49

³⁸ Erkkilä, s.36

läiset olivat ottaneet oppia alkuvaiheen virheistä ja toteuttivat korjattua operaatiosuunnitelmaansa.³⁹

Venäjän joukot käyttivät vastassissitoimintaa lyödäkseen vuoristossa taistelevat tshetsheenit. Esimerkiksi Bamutissa kylän valtauksen käytettiin erikoisjoukkojen lisäksi yhteistoimintaa tukevien aselajien kanssa. Kylän valtauksen vaikutti se, että raskaalla tulenkäytöllä saatiin ajettua siviiliväestö pois kylästä, jolloin tshetsheenitaistelijat eivät kyenneet piiloutumaan heidän sekaan. Bamutin valtaus on hyvä esimerkki vuoristo-olosuhteissa tehdystä asutuskeskukseen valtauksesta.⁴⁰

Ennen kylän valtaamista venäläiset ottivat erikoisjoukoilla haltuun ympäröivät hallitsevat maastonkohdat ja saartoivat kohteen. Vasta tämän jälkeen aloitettiin tulenkäyttö tykistöllä ja ilmavoimilla. Viimeiseksi jalkaväki puhdisti alueen. Kyseisestä toimintamallista muodostui venäläisten käyttämä taktiikka sodan loppuun asti. Tämä johti siihen, että tällaisia saarrettuja kohteita tuli lukuisia federaation joukkojen selustaan.⁴¹

Touko-kesäkuussa 1995 käytiin viimeisiä laajamittaisia sotatoimia Tshetshenian alueella. Taistelut sijoittuivat vuoristoon Tshetshenian eteläosiin. Federaation joukot käyttivät saarrostusta ja pyrkivät iskemään tshetsheenien selustaan. Kyseinen taktiikka toi tulosta. Federaation joukot etenivät vuoristossa ja valtasivat tärkeitä asutuskeskuksia. Venäläisten taktiikka muuttui entistä määrätietoisemmaksi. Varsinkin ilmavoimien ja tykistön käyttö oli massiivista jalkaväen tukena.⁴²

Käytännössä taistelut loppuivat Shatoin kaupungin valtaamiseen 13. kesäkuuta 1995. Kaupunki saarrettiin taktisella maahanlaskulla ja moottoroiduilla jalkaväkirykmenteillä. Tshetsheenit luovuttivat kaupungin tämän jälkeen käytännössä ilman taisteluita.⁴³

3.3 Pohjois-Tshetshenian ja tasankoalueiden valtaus 1999

Toinen Tshetshenian sota alkoi syyskuussa 1999 Venäjän ilmaiskuilla viestiliikenne-, televisio- ja sähköjaketuverkon lamauttamiseksi. Venäjän maavoimat aloittivat hyökkäyksen Tshetsheniaan pommitusten ollessa yhä käynnissä.⁴⁴

---

³⁹ Alafuzoff, s.55

⁴⁰ Sama, s.54

⁴¹ Sama, s.54

⁴² Sama, s.58

⁴³ Sama, s.59

⁴⁴ Erkkilä, s.37

Venäjän maahyökkäys kohdistui Tshetshenian pohjoisosiin, ensimmäisenä vaiheena oli edetä Terek-joelle turvallisen vyöhykkeen luomiseksi ja siviilihallinnon perustamiseksi vallatuille alueille. Tavoitteena tällä siviilihallinnon luomisena oli tsetseenisiviilien luottamuksen voittaminen, mikä helpottaisi Venäjän asevoimien toimintaa ja heikentäisi tsetseenisissien tukeutumista paikallisiin asutuskeskuksiin.⁴⁵

Haasteena oli pakolaisiksi naamioitujen sissien pitäminen poissa vallatuille alueille luoduissa yhteisöistä. Ensimmäisessä vaiheessa venäläiset myös rakensivat vahvistettuja asemia siltojen ja teiden varsille, mikä heikentäisi tsetseenien käyttämiä sissisodan taktiikoita. Jalkaväkeä tuki pitkän kantaman asejärjestelmien käyttö tsetseenien johtamispaikkoja, tiedustelujärjestelmiä sekä vastaavia asejärjestelmiä vastaan. Vasta kahden viikon operaation jälkeen Tshetshenian presidentti Aslan Mashadov julisti sotatilan koko maahan ja kutsui kansalaisensa pyhään sotaan venäläisiä vastaan.⁴⁶ Pyhä sota- termi kuvastaa hyvin tsetseenien taktiikan muuttumista entistä enemmän asymmetriseksi ja terrorismin sävyttämäksi.

Venäläisiä maavoimien joukkoja oli keskitetty Pohjois-Tshetsheniaan syyskuun loppuun mennessä noin 46 000 sotilasta, 375 panssarivaunua, 2210 panssaroitua ajoneuvoa sekä 740 tykistö- ja kranaatinheitinasetta.

Tshetshenian tasankoalueiden valtaus alkoi Groznyin ympärillä 23.10.1999, jolloin Tshetshenian ympärille muodostettu turvallisuusvyöhyke suljettiin liikenteeltä ja joukot aloittivat kolmelta suunnalta etenemisen viikon kestäneen ilmavoimien ja ohjusjoukkojen sekä tykistön voimakkaan tulivalmistelun jälkeen. Tykistöllä ja kauaskantoisilla asejärjestelmillä pyrittiin vaikuttamaan sissien tukialueisiin. Esimerkiksi Groznyin suoritettu ohjusisku tappoi suuria määriä siviilejä, mutta se perusteltiin sillä, että kapinalliset kävivät asekauppaa kyseisellä alueella. Myös Tshetshenian pohjoisosien kyliä ja maatiloja pommitettiin, jotta sissien tukialueet saataisiin hävitettyä.⁴⁷

Venäläisjoukkojen painopiste oli tasankoalueiden valtaamisessa, josta he kykenisivät valvomaan suuria alueita. Varsinkin juuri tasangolla venäläiset joukot pystyivät käyttämään hyväksi kalustollista ylivoimaansa. Tasangolla sissien toiminta oli hyvin haastavaa venäläisten kalustollisen ylivoiman takia, jolla he kykenivät valvomaan pitkiltä etäisyyksiltä maastoa.

---

⁴⁵ Erkkilä s.37

⁴⁶ Erkkilä, s.54-55

⁴⁷ Erkkilä, s.54-55

Tshetsheniaan kolmesta eri suunnasta tunkeutuneet joukot käyttivät aivan uudenlaista taktiikkaa verrattuna ensimmäiseen sotaan. Venäläiset siirtyivät käyttämään taisteluosastoja divisioiden sijasta. Taisteluosastoihin lisättiin jalkaväen tueksi tykistöä ja aselajiosia siten, että ne kykenivät itsenäiseen toimintaan ja täten toimimaan joustavammin kuin isommat organisaatiot. Erityisesti epäsuorantulen määrää lisättiin ja tavoitteena oli, että jokaisella komppaniolla olisi vähintään tykistöpatteri tai kranaatinheitinkomppania tukena. Lisäksi kaikki jalkaväkijoukot liikkuvat rynnäköpanssarivaunuilla tai panssaroiduilla ajoneuvoilla. Taisteluosastoille annettiin omat vastualueet, joilla ne vastasivat itsenäisesti tiedustelusta ja tulenkäytöstä.⁴⁸

Venäläiset panostivat toisessa Tshetshenian sodassa jalkaväkeä tukevaan raskaaseen tulenkäyttöön epäsuoralla tulella. Taisteluosaston saapuessa lähelle asutuskeskusta, kylään otettiin yhteys ja kehoitettiin paikallisia ajamaan tsetseenisissit pois kylästä. Mikäli näin ei tapahtunut ja venäläisillä oli epäilyksia kohteessa olevan sissejä, käytettiin aluksi massiivista tykistötulta sekä ilmaiskuja kohteeseen. Jalkaväki eteni asutuskeskukseen vasta, kun se oli käytännössä tuhottu täysin. Syynä tällaiseen taktiikkaan oli ensimmäisestä sodasta saatu kokemus siitä, että tsetseenit olivat parempia lähitaistelussa kuin venäläiset varusmiehet. Tämä vähensi huomattavasti myös omia tappioita.⁴⁹

Kun venäläiset olivat saaneet tietyn alueen vallattua, he muodostivat tärkeisiin kohteisiin joukkueen vahvuisia tukikohtia tai pienempiä tarkastusasemia. Vasta tämän jälkeen aloitettiin seuraavan hyökkäysalueen tiedustelu. Pääasiassa tiedustelu tapahtui lentokoneita tai helikoptereita käyttäen sekä partio- ja elektronisella tiedustelulla.⁵⁰ Tämä hyökkäyksen perusteellisuus ja hitaampi rytmi oli selkeä ero vuosiin 1994-1996, jolloin venäläiset pyrkivät mahdollisimman nopeaan ratkaisuun, joka johti huomattaviin omiin tappioihin.

---

⁴⁸ Erkkilä, s.54-55

⁴⁹ Sama, s.56-57

⁵⁰ Sama, s.56-57

4 POHDINTA

4.1 Tapausten vertailu

Tshetshenian sodat eroavat toisistaan sotaan johtaneiden syiden, taktiikoiden ja lopputuloksen perusteella huomattavasti. Varsinkin molempien osapuolten taktiikka muuttui vuosista 1994-1996 vuoteen 1999. Venäjän armeija ja sen johto pystyivät ensimmäisen sodan vaikeuksien jälkeen kehittämään toimintaansa Tshetsheniaan sopivaksi, jolloin toisen sodan kulku oli menestyksekkäämpi.

Tshetshenian vuosien 1994-1996 operaatio oli käytännössä kaksijakoinen, jolloin osa taisteluista käytiin vuoristossa ja osa asutuskeskustaisteluina kaupungeissa tai kylissä.⁵¹ Käsittelin aiemmassa luvussa kahta erilaista taistelua, joista saa kuvan miten venäläisten joukot toimivat erityyppisissä olosuhteissa, ja miten he kykenivät sopeutumaan ja muokkaamaan taktiikkaansa näihin sopiviksi.

Vuonna 1994 Venäjän tavoitteena oli perustuslaillisen järjestyksen palauttaminen Tshetsheniaan. Nopean valmistelun ja lukuisten tehtyjen virheiden perusteella voidaan olettaa, että venäläisten johto ei odottanut kohtaavansa tehokasta ja hyvin organisoitua vastarintaa.⁵² 1. Tshetshenian sota oli Venäjän federaation sisäinen konflikti ja sen tärkeimpänä päämääränä venäläisten kannalta oli maan alueellisen yhtenäisyyden säilyttäminen sekä yleisen hajoamiskehityksen estäminen.⁵³

Varsinaisia taisteluja edelsi useita kuukausia kestänyt, pääosin epäonnistunut tiedustelu.⁵⁴ Tiedustelun onnistuminen oli erittäin tärkeässä roolissa operaatiossa.

Federaation joukoilla ei ollut tarpeeksi selkeää kuvaa millainen operaatio sillä olisi vastassa ja miten tshetsheenit olivat valmistautuneet sotaan. Vastasissitoiminnan lähtökohtana on pitkäjänteinen panostaminen vastustajan käyttämien menetelmien analysointiin. Venäjä ei osannut odottaa tsetseenien käyttämää taktiikkaa, joten taktiikan muotoutuminen alkoi vasta sodan kuluessa, mikä johti lukuisiin epäonnistumisiin.⁵⁵

⁵¹ Hellberg: Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa, Taktiikan laitos- julkaisusarja 2, nro.1/ 1999, s.293

⁵² Alafuzoff, Venäläinen operaatiotaito ja sen toteutus Tshetsheniassa, Taktiikan laitoksen julkaisusarja 2, 3/2000

⁵³ Hellberg, s.292

⁵⁴ Sama

⁵⁵ Kesseli, s.78

Venäjän asevoimat joutuivat vuosina 1994-1996 käymään pääosin juuri tällaista vastasissitoimintaan keskittyvää sotaa mekanisoiduille joukoille haastavassa olosuhteissa. Onnistuneella tiedustelulla federaation joukkojen johto olisi saanut lähtökohtaisesti paremmat suunniteluperusteet operaatioon. Toisaalta koko ensimmäisen Tshetshenian sodan valmistelu tapahtui hyvin nopealla aikataululla ja sisälsi lukuisia virheitä.⁵⁶

Muiden vikojen lisäksi Tshetsheniaan lähetetyt yksiköt olivat määrävahvuudeltaan vajaita. Venäläiset käyttivät kriisissä eri puolilta maata koottuja joukkoja. Tämä heijasteli Venäjän asevelvollisuusjärjestelmän romahdusta Neuvostoliiton ajasta. Koulutukseen ei ollut käytettävissä tarpeeksi resursseja eikä miesaines ollut entisen veroista. Tämä tason lasku koski erikoisjoukkojen lisäksi myös normaalia moottoroitua jalkaväkeä.⁵⁷

Varsinkin ensimmäisen sodan alussa tshetsheenit kykenivät organisoimaan kohtuullisen suorituskykyisen vakinaisen armeijan. Presidentti Dudajevin johtamat tshetsheenit kykenivät käymään vastarintaa ja tuhoamaan väijytyksillä ja iskuilla kokonaisia venäläisiä pataljoonia taistelussa. Lisäksi tshetsheeneillä oli raskasta kalustoa käytössään, kuten panssarivaunuja ja tykkeitä. Kalusto oli pääosin saatu venäläisiltä heidän poistuttuaan Tshetsheniasta.⁵⁸

Tshetsheenit alkoivat kuitenkin jo ensimmäisen sodan aikana siirtyä enemmän sissisotaan tai käyttämään sissisodalle tyypillisiä piirteitä kuten väijytyksiä, iskuja ja ylläköitä. Varsinkin asutuskeskusten ulkopuolella käytiin asymmetristä sotaa. Vuoden 1995 maaliskuun jälkeen tshetsheenit eivät kyenneet luomaan enää yhtenäistä rintamaa.⁵⁹ Tshetsheenit taistelivat tästä lähtien aina sodan loppuun saakka pieninä sissiosastoina, mutta tekivät sen menestyksekkäästi.

Venäjän joukot kärsivät jatkuvia tappioita johtuen taktiikasta, joka oli suunniteltu toimimaan Euroopassa ja isoissa rintamaoperaatioissa. Venäjän erikoisjoukot, joiden piti olla erikoistuneita vastasissiooperaatioihin, epäonnistuivat myös Tshetsheniassa.

Venäjän erikoisjoukkojen epäonnistumisiin Tshetsheniassa vaikuttivat ensisijaisesti epäkelvo johto ja väärä joukkojen käyttö. Venäläiset komentajat käyttivät Spetsnaz-joukkojaan kompensoimaan heikkotasoista moottoroitua jalkaväkeään.

---

⁵⁶ Alafuzoff, 2000, s.32

⁵⁷ Jaakkola, Janne: Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa, Taktiikan laitos- julkaisusarja 2, nro.1/ 1999, s.283

⁵⁸ Hellberg s.297

Erikoisjoukot jaettiin pieniksi osastoiksi, ja niitä käytettiin kuin kevyttä jalkaväkeä. Venäjältä puuttui täten erikoisjoukkojen muodostama tehokas väline, jota tarvittiin Tshetshenian kaltaisessa vastasissiooperaatiossa. Erikoisjoukot kärsivät Tshetsheniassa useita vakavia tappioita, jotka suurelta osin johtuivat pelastettaessa moottoroitua jalkaväkeä tshetsheenisissien ylläköistä tai joukkojen perääntymisen suojaamisessa. Venäläiset olivat kyvyttömiä suunnittelemaan ja johtamaan eri ministeriöistä koottujen joukkojen toimintaa tehokkaasti. Venäläisten massiivisiin rintamatason operaatioihin valmistautuneet joukot eivät kyenneet muuttamaan toimintamenetelmiään riittävän nopeasti.⁶⁰

Neuvostoliitto käytti jo Afganistanissa erikoisjoukkoja vastasissitoimintaan erikoiskoulutettuna kevyenä jalkaväkenä, käytännössä tiedusteluun, väijytyksiin sekä iskuihin. Sota toi esiin selkeän eron asevelvollisten ja ammattisotilaiden välillä. Tshetsheniassa käytetyt asevelvollisista koostuvat yksiköt ja niiden huono teho olivat huomattavaa. Kuitenkin ensimmäiseenkin Tshetshenian sotaan osallistui erikoisjoukkoja, mutta niiden käyttö väriin tehtäviin johtivat tehottomuuteen valioyksiköissä.⁶¹

Erikoisjoukkojen käyttö on tehokasta ja perusteltua varsinkin asutuskeskustaistelussa sissitaktikkaa käyttävää vihollista vastaan. Myös tarkka ohjusten ja ilmavoimien käyttö kuuluu erikoisjoukkojen toimintaan.⁶² Tässä venäläiset onnistuivat toisessa Tshetshenian sodassa hyvin. Myös jalkaväkeä tukevat aselajit onnistuivat tehtävässään paremmin vuosina 1999-2000. Varsinkin helikoptereiden käyttö tehostui merkittävästi vuosiin 1994-1996 verrattuna. Helikopteriyksiköt olivat osallisena jo vuosina 1994-1996 operaatiossa, mutta merkittäväksi ne tulivat 1999. Niiden tehtävänä oli antaa jalkaväelle ilmasta tulitukea, kuljettaa jalkaväkeä ja erikoisjoukkoja, tiedustella sekä erikoistehtävät kuten etsintä ja evakuointitehtävät. Venäläisten taktikkaan tulituki ja joukkojen kuljetus olivat tärkeimpiä tehtäviä.⁶³

Ensimmäinen sota oli arvovalta- ja poliittinen tappio Venäjälle. Sen asevoimia ei lyöty, mutta tshetsheenien käyttämä taktikka pakotti Venäjän joukot vetäytymään. Tshetsheenitaistelijat onnistuivat valtaamaan synnytyssairaalan 150 kilometrin etäisyydeltä Tshetshenian rajasta. Tämä horjutti Venäjän poliittista tilannetta ja käytännössä romahdutti luottamuksen asevoimiin ja poliittiseen johtoon. 22. elokuuta solmittiin sopimus taistelujen päättämisestä ja fede-

⁵⁹ Alafuzoff, 3/2000, s.52

⁶⁰ Jaakkola, s.282

⁶¹ Sama, s.275

⁶² Liikola, Jukka-pekka: Uran guerrilla warfare; Guerrilla warfare an asymmetric option, s.206

⁶³ Pavlov, V. YE: The antiterrorist operation in the northern Caucasus: main lessons and conclusions, s.42

raation joukkojen vetämisestä pois Tshetsheniasta. Venäjä oli hävinnyt sodan, vaikka sen armeija ei kokenut tulleeensa lyödyksi.⁶⁴

Tshetsheenit rakensivat johtosuhteensa sotien välillä huomattavasti toimivammaksi, mutta hyvin varustettuja taistelevia joukkoja oli kuitenkin toisessa sodassa vähemmän. Lisäksi sodankäynti raaistui pyhän sodan perusteella, eli ääri-islamistien määrän noususta tsetseenien riveissä. Sodankäynnin moraalisia sääntöjä ei myös noudatettu kummallakaan osapuolella.⁶⁵

Venäjän joukkojen taistelutoiminta oli toisessa Tshetshenian sodassa paremmin koordinoitua ja pitkäjänteisempää. Venäläisten komentajina toimi paljon ensimmäisen Tshetshenian sodan veteraaneja, jolloin kokemuksista ja virheistä voitiin ottaa oppia.⁶⁶

Suurin ongelma Venäjän asevoimilla oli nuorien upseereiden puute, käytännössä taktisen tason johto oli heikolla tasolla. Joukkueen johtajina piti käyttää heikosti koulutettuja reserviläisiä.⁶⁷ Tämä johti johtajien passiivisuuteen ja alaisten epäröintiin toteuttaa käskyjä. Toisessakin Tshetshenian sodassa vapaaehtoisia oli vain seitsemän prosenttia, mikä kertoo venäläisten motivaatiosta käydä sotaa olosuhteissa, jotka ovat erittäin haastavat.⁶⁸ Lisäksi syy vapaaehtoisten vähäiseen määrään lienee tiedostetut huonot kokemukset ensimmäisestä sodasta.

Venäjän joukkojen koulutustaso verrattuna Neuvostoliiton asevoimiin oli toisessa sodassa edelleen heikko. Muutenkin Tshetshenian kaltaisessa operaatiossa voidaan menestyä paremmin käyttämällä kokeneita ammattisotilaita, joilla on tarvittava koulutus käydä vastasissisotaa hankalissa olosuhteissa.

Ensimmäisen sodan jälkeen koulutusta ei kyetty juurikaan muuttamaan asevoimissa käynnissä olleiden muiden, resursseja vaativien uudistusten takia. Toisen sodan aikana asevoimille lisättiin vuoristo- ja Kaukasusta vastaavissa olosuhteissa tapahtuvaa koulutusta. Moottoroidun jalkaväen, maahanlaskujoukkojen ja lentäjien yhteistoimintaa kehitettiin. Lisäksi panssariväen miehistöille koulutettiin toimintaa vuoristossa ja tarkka-ampujayksiköitä perustettiin. Edellisen sodan kokemuksia yritettiin hyödyntää heti.⁶⁹

---

⁶⁴ Alafuzoff, 3/2000, s.60

⁶⁵ Hellberg, s.293

⁶⁶ Hellberg, s.294

⁶⁷ Hellberg, s.294

⁶⁸ Hellberg, s.295

⁶⁹ Hellberg, s.295

Verrattuna ensimmäiseen sotaan venäläisten joukkojen moraalit ja motivaatio olivat paremmat, vaikka vapaaehtoisia olikin edelleen hyvin vähän. Eräänlainen revanssihenki vaikutti venäläisissä ja sota koettiin muutenkin oikeutettuna muun muassa Moskovaan ulottuneiden terroritekojen takia. Venäjän hallitus perustelikin sotatoimia juuri tällä tavalla. Myös siviiliväestön kannatus oli huomattavasti suurempi kuin ensimmäisessä sodassa.⁷⁰

Kaiken kaikkiaan Venäjän asevoimien rappiotila näkyi selvästi Tshetshenian sodissa, joukkojen huono koulutustaso ensimmäisessä Tshetshenian sodassa johti seuraavanlaisiin surullisiin tapahtumiin. Muun muassa tammikuussa 1995 venäläinen panssarivaunuyksikkö ja mootto-roitu jalkaväkiyksikkö taistelivat keskenään kuusi tuntia, ennen kuin huomasivat olevansa saman armeijan sotilaita. Lisäksi tapahtui useita muitakin tällaisia omien joukkojen ampumisia.⁷¹

---

⁷⁰ Hellberg, s.296

⁷¹ <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/wounded/wounded.htm>

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen aikana ennakkokäsitykseni Tshetshenian sotien epäonnistumisista Venäjän asevoimien kannalta on toisaalta säilynyt, mutta toisaalta muuttunut. Kehitys Venäjän armeijan toimintaan toisessa sodassa on merkittävä edistysaskel. Federaation joukot kykenivät kehittämään taktiikkaansa Afganistanin, ensimmäisen sodan sekä esimerkiksi Vietnamin sodan kokemusten perusteella. Mielenkiintoista on pohtia syitä, joiden takia kokemuksia ei käytetty jo ensimmäisessä sodassa. Syitä tähän on useita.

- Tiedustelun epäonnistuminen.
- Huonot valmistelut ylemmällä johtoportaalla. Venäläiset komentajat eivät odottaneet kyseisenlaisista operaatiota.
- Huonosti koulutetut joukot (eri puolilta kootut asevelvolliset, vajaat yksiköt, motivaation puute, kalusto ei sopinut Tshetshenian maastoon).
- Taktiikan epäonnistuminen ja sen hidas mukautuminen olosuhteisiin.
- Huono johtaminen.

Ennen vuotta 1994 ja koko ensimmäisen Tshetshenian sodan ajan venäläisten tiedustelu ei ollut riittävän tarkkaa ja tehokasta, vaan se korvattiin valtavalla tykistötulella ja massamaisella jalkaväen käytöllä. Kehitys toiseen sotaan oli merkittävä. Tsetseenit pyrittiin paikantamaan tarkasti, eristämään ilmavoimien ja tykistön tuella ja vasta sitten tuhoamaan nopeilla erikois- ja maahanlaskujoukkojen hyökkäyksellä. Tuhoamisen jälkeen alueelle siirrettiin heikommin koulutettua jalkaväkeä valvonta- ja vartiointitehtäviin. Tällöin saatiin toimiva vastasisitointiminta, jossa parhaiten koulutetut joukot ja erikoisjoukot jäivät varsinaisiin taistelutehtäviin tuhoamaan tshetsheenisissejä.⁷²

Kuitenkin enemmän merkitystä toisen Tshetshenian sodan kulkuun on sillä, että tshetsheinit eivät kyenneet järjestäytymään ja luomaan suorituskykyistä armeijaa samalla tavalla kuin ensimmäisessä sodassa. Pääpaino oli pelkällä sissitoiminnalla ja terrorismilla, eikä niinkään hyvin organisoidun armeijan sodankäynnillä, jollaisen presidentti Dudajev kykeni saamaan kentälle Venäjää vastaan. Lisäksi Tshetsheenien joukot toisessa sodassa olivat paljon heikompia lukumääräisesti ja huonommin varustettuja ja organisoituja kuin ensimmäisessä. Tshetsheinit toimivat pieninä osastoina, eikä niillä ollut juurikaan suoraa taistelukosketusta liittovaltion

---

⁷² Hellberg, s.299

joukkoihin. Ero oli myös kalustossa. Ensimmäisessä Tshetshenian sodassa tshetsheeneillä oli käytössä raskasta kalustoa, esimerkiksi panssarivaunuja. Vuosina 1999-2000 näin ei ollut, vaan suurin kaliiperi oli käytännössä 12,7mm.⁷³

Tshetsheenien menestys varsinkin ensimmäisessä sodassa perustui siihen, että Venäjän kyky käydä vastasisisotaa oli puutteellista eli vastasisisotaan ei osattu varautua. Tämä puolestaan johti siihen, että kyky muuttaa taktiikkaa soveltuvammaksi kyseisiin operaatioihin oli hidasta.⁷⁴

Käytännössä vasta toisessa Tshetshenian sodassa taktiikka oli muuttunut soveltuvaksi vallitseviin olosuhteisiin.

Sissisodankäynti on onnistunut silloin, kun vastustaja pystytään pakottamaan taistelemaan sille epäedullisella ja voimia kuluttavalla tavalla.⁷⁵ Tshetsheniassa voimien sitominen tukikohtiin huoltourien varrelle sitoi federaation jalkaväen joukkoja pois taistelutehtävistä. Toisaalta Venäjän asevoimat kykenivät valvomaan näitä huoltouria ja tukikohtia heikompi-tasoisilla joukoilla, jolloin parhaat yksiköt kyettiin jättämään taistelutehtäviin.

Venäjällä on tarve erikoisjoukoille etenkin terrorismintorjuntaoperaatioissa ja alueellisten kriisien ratkaisemisessa. Tshetshenian epäonnistumisten korjaaminen vaatii Venäjän armeijalta selkeitä toimenpiteitä.⁷⁶

Toiseen Tshetshenian sotaan kyettiin hyödyntämään kokemuksia Afganistanista sekä ensimmäisestä sodasta. Sodan ei haluttu käyvän yhtä kalliiksi kuin aikaisemmin. Venäläiset pyrkivät minimoimaan henkilöstön ja kaluston tappiot.⁷⁷ Ilmatoiminta, pommitukset, tykistön käyttö ja jalkaväen taktiikan parantuminen toivat vaaditut muutokset, jotta Venäjän asevoimat kykenivät viemään Tshetshenian operaation päätökseen.

Suurimpina muutoksina oli venäläisten pysyminen poissa asutuskeskuksista ja vuoristoista, missä tshetsheenisissa oli etulyöntiasema.⁷⁸

---

⁷³ Hellberg, s.297

⁷⁴ Kesseli s.78

⁷⁵ Kesseli, s.77

⁷⁶ Jaakkola, s. 273

⁷⁷ Hellberg, s.298

⁷⁸ The Russian army in Chechnya, Jane's Intelligence, joulukuu 1999, nro 12, s.8

Venäjän asevoimat eivät ehtineet täydentää tappioitaan esimerkiksi uudemman mallisista panssarivaunuista, joita se menetti Groznyin valtauksessa 1994-1995.⁷⁹ Tämä tarkoitti sitä, että kalustoa jouduttiin jälleen kasaamaan laajalta alueelta.

Kun vertaillaan prosentuaalisia osuuksia asevoimien määrässä konfliktin alussa, on huomattavaa, että toisen Tshetshenian sodan alussa prosenttiosuus on huomattavasti suurempi kuin ensimmäisessä Tshetshenian sodassa tai Afganistanin sodassa.⁸⁰ Tämä kertoo siitä, että Venäjän armeijan ja poliittinen johto halusivat panostaa operaatioon enemmän kuin vuosina 1994-1996 ja halusivat lopullisen ratkaisun Tshetshenian tilanteeseen.

Vuosi	Sota	Joukkojen lukumäärä	Prosenttiosuus armeijan kokonaisvahvuudesta
1979	Afganistanin sota	50 000	2,5 %
1994	1. Tshetshenian sota	35 000	7 %
1999	2. Tshetshenian sota	90 000	36 %

Kuva 2. Venäjän/ Neuvostoliiton joukkojen määrät

Afganistanissa Neuvostoliitto ei kyennyt voittamaan sotaa, kuten Yhdysvallat ei kyennyt siihen Vietnamissa, koska kummallakaan ei ollut käytössä ammattiarmeijaa. Vastasissotaa ei pitäisi käydä asevelvollisuusarmeijalla tai muilla ei-ammattiarmeijoilla.⁸¹ Venäjän Tshetshenian operaatio tukee tätä väitettä. Ammatti- ja erikoisjoukoilla saatiin paljon paremmat tulokset aikaan vuosina 1999-2000.

⁷⁹ Sama s.9

⁸⁰ Sama s.9

⁸¹ Chaliand, Gerard: Guerrilla warfare an asymmetric option, The Algerian war; urban guerrilla and antiguerrilla warfare; perspectives for the future, s.21

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

The Russian army in Chechnya, Jane's Intelligence review

Russias chechen wars 1994-2000 – lessons from urban combat – olga oliker

<https://koppa.jyu.fi>

<http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/wounded/wounded.htm>

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Kostiainen, Mikko: Epäsymmetrinen sodankäynti Tsetseniassa vuosina 1994-1996 ja 1999-2000

Kostiainen, Mikko: Epäsymmetrinen sodankäynti Tsetsenian vastarinnan muotona vuosina 1994-1996, SK tutkielma 2007

Jani Erkkilä: Groznyin valtaus Tsetsenian sodissa 1994-1996 ja 1999-2000

Juha Lehto: Asutuskeskustaistelut Groznyissa 1994-1996 ja 1999-2000

2.2 Kirjallisuus

Rekkedal Nils Marius: Nykyaikainen sotataito, Sotilaallinen voima muutoksessa 2006

Alafuzoff Georgij: Venäläinen operaatiotaito ja sen toteutus Tsetseniassa, sodan ja taistelun kuva

Pasi Kesseli, Suusotien vuosisata- sodan ja taistelun kuva 1900-luvulla, sotahistorian laitoksen julkaisusarja 2

Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa, Taktiikan laitoksen julkaisusarja 2, nro.1/ 1999, Janne Jaakkola

Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa, Taktiikan laitoksen julkaisusarja 2, nro.1/ 1999, Hellberg Liikola, Juha-Pekka: Guerrilla warfare an asymmetric option, Taktiikan laitoksen julkaisusarja 2, nro 2/2002

Pavlov, V YE: The antiterrorist operation in the northern Caucasus: main lessons and conclusions

Gerard Chaliand: Guerrilla warfare an asymmetric option, The Algerian war; urban guerrilla and antiguerrilla warfare; perspectives for the future

2.4 Lehdet

Toveri, Pekka: Panssarilehti, Tankkiteurastus Groznyissa

2.5 Muut julkaistut lähteet

Sissitoimintaopas 1979

LIITTEET

Liite 1. Tshetshenian kartta (www.graphicmaps.com, 29.1.2015)

Liite 2. Venäjän hyökkäyssuunnat (www.globalsecurity.org)